

«Η εφαρμογή των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ως θεμελιώδης προϋπόθεση σεβασμού της ΕΣΔΑ» | Κύκλος Ιδεών | Υπό την αιγίδα της Γ.Γ. του Συμβουλίου της Ευρώπης, Marija Pejčinović – Burić | Αθήνα, 17.1.2020

Ιωάννης – Κωνσταντίνος Χαλκιάς, Πρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

Η εφαρμογή των αποφάσεων του ΕΔΔΑ ως θεμελιώδης προϋπόθεση σεβασμού της ΕΣΔΑ

Εισαγωγή

Χρήσιμες οι διασταυρούμενες δικαστικές ματιές στα θέματα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. **Ακόμα πιο χρήσιμες** σε εποχές αβεβαιότητας, αφού τα Δικαστήριά μας αποτελούν νησίδες ασφάλειας και σταθερότητας που απορροφούν κοινωνικές εντάσεις και συμβάλλουν στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. **Ο δικαστής**, εκτός από εθνικός και ενωσιακός δικαστής, είναι και ο δικαστής που ερμηνεύει και εφαρμόζει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Λειτουργεί ως εγγυητής των ελευθεριών του πολίτη χωρίς να ξεχνά και να παραβλέπει τον πιο αδύναμο, αφού η ανθρώπινη αξία είναι υπερσυνταγματική επιταγή.

Ας μη ξεχνάμε όμως, ότι με βάση την αρχή της επικουρικότητας που διέπει τη Σύμβαση, **η πρωταρχική ευθύνη για την διασφάλιση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που κατοχυρώνονται σ' αυτήν, ανήκει στο κράτος**. Το Κράτος ήταν και παραμένει ο πρωταγωνιστής στην πρωτογενή εφαρμογή της Σύμβασης, αλλά και ο βασικός εκτελεστής των αποφάσεων του Στρασβούργου. **Τα όργανα της Σύμβασης επεμβαίνουν μόνον επικουρικά όταν η δράση των κρατών μελών αποδεικνύεται ανεπαρκής**.

1. Στοιχεία για καταδίκες και για εκκρεμότητες στην εκτέλεση ελληνικών υποθέσεων.

Η ΕΣΔΑ είναι η μόνη διεθνής συμφωνία για τα ανθρώπινα δικαιώματα που παρέχει ψηλό βαθμό προστασίας, δεδομένου ότι 850.000.000 άτομα που διαμένουν στα **47 κράτη μέλη** του Συμβουλίου της Ευρώπης, μπορούν να προσφύγουν στο ΕΔΔΑ, παραπονούμενοι για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Τα έτη 2017-2018-2019 εκδόθηκαν 307 αποφάσεις από το ΕΔΔΑ για την Ελλάδα από τις οποίες οι 93 (31%) ήταν καταδικαστικές. 157 προσφυγές διεγράφησαν από το πινάκιο λόγω φιλικού διακανονισμού ή μονομερούς δήλωσης και 57 απορρίφθηκαν. Οι αποζημιώσεις που πλήρωσε η Ελλάδα την τριετία 2016-2017-2018 ήταν περίπου 11.500.000 ευρώ. Στην τριετία 2017-2019 έπαυσε η επιτήρηση από το Συμβούλιο Υπουργών σε 311 υποθέσεις οι οποίες και μπήκαν στο αρχείο. Σήμερα υπάρχουν 186 συνολικά ανεκτέλεστες αποφάσεις του ΕΔΔΑ που αφορούν στη χώρα μας.

2. Η εκτέλεση των αποφάσεων του ΕΔΔΑ και η επιτήρηση.

Το άρθρο 46 της ΕΣΔΑ ορίζει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη οφείλουν να συμμορφώνονται με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου στις οποίες ήταν διάδικοι. Για τον λόγο αυτόν, η ΕΣΔΑ καθιερώνει ένα πρωτότυπο και ιδιαίτερα ενδιαφέρον, τριμερές ελεγκτικό σύστημα εποπτείας ως προς την εκτέλεση των αποφάσεων του ΕΔΔΑ. Δηλαδή: **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου-Συμβαλλόμενα Κράτη-Επιτροπή Υπουργών**. Το κάθε κράτος είναι ταυτόχρονα και ανάλογα με την περίπτωση και ελεγκτής και ελεγχόμενος. Σύστημα μοναδικό παγκοσμίως, αφού διασφαλίζει την εκτέλεση των αποφάσεων του Δικαστηρίου, οι οποίες διαφορετικά θα παρέμεναν ευχολόγιο. Άλλωστε, στον χώρο του διεθνούς δικαίου είναι γνωστό ότι, το μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν όλα σχεδόν τα διεθνή δικαστήρια, όπως και άλλα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα, είναι η αδυναμία εκτέλεσης των αποφάσεών τους.

Η πλήρης και έγκαιρη συμμόρφωση προς τις καταδικαστικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ, είναι ζωτικής σημασίας, αφού, με τον τρόπο αυτόν ικανοποιείται το δικαίωμα της δίκαιης δίκης και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας που εγγυάται το άρθρο 6 παρ.1 της ΕΣΔΑ και αποφεύγεται η συσσώρευση επαναληπτικών παρόμοιων προσφυγών.

Η συμμόρφωση **επιτηρείται** από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Επιτροπή Υπουργών, έχει σημαντικές εξουσίες για την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής και την ασκεί στο πλαίσιο ειδικής συνεδρίασης, που ονομάζεται "Συνεδρίαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων" και γίνεται τέσσερις φορές τον χρόνο: τον Μάρτη, τον Ιούνιο, τον Σεπτέμβρη και τον Δεκέμβρη.

Υπάρχουν δύο μορφές επιτήρησης: η **ενισχυμένη επιτήρηση και η απλή επιτήρηση**.

A) Στην **ενισχυμένη επιτήρηση** εντάσσονται υποθέσεις που δείχνουν συστημικό πρόβλημα, είναι περίπλοκες και θίγουν τον σκληρό πυρήνα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των οποίων, η πορεία λήψης μέτρων εκτέλεσης, εξετάζεται πιο στενά από την Επιτροπή Υπουργών. **Στην περίπτωση της Ελλάδας, παραμένουν σε ενισχυμένη επιτήρηση, 6 ομάδες ελληνικών υποθέσεων και συνολικά 72 υποθέσεις.** Οι 6 αυτές ομάδες υποθέσεων είναι:

- για τις συνθήκες κράτησης σε σωφρονιστικά καταστήματα και αστυνομικά κρατητήρια **(Νησιώτης),**
- για βασανιστήρια και απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση από κρατικά όργανα και μη αποτελεσματική διερεύνηση των περιστατικών **(Μακαρατζής),**
- για τις διαδικασίες χορήγησης ασύλου και τις συνθήκες διαβίωσης μεταναστών και προσφύγων σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, με ιδιαίτερη έμφαση στα ευάλωτα άτομα και στους ασυνόδευτους ανήλικους **(προσφυγικό-μεταναστευτικό MSS,)**

- για την εμπορία, διακίνηση και εκμετάλλευση ανθρώπων και συγκεκριμένα εργατών γης, (Τσόντουρι Φράουλες Μανωλάδας). Σ' αυτή την υπόθεση ευτυχώς ο Αντ/λέας του ΑΠ κ. Βουρλιώτης άσκησε αναίρεση υπέρ του νόμου και αναμένεται η απόφαση του ΑΠ
- για την παραβίαση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι λόγω της άρνησης εγγραφής ή της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας σωματείων της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη, (Μπεκιρ Ουστά -Τουρκική Ένωση Ξάνθης 1927), καθώς και ενός υπό ίδρυση Σωματίου Στέγης Μακεδονικού Πολιτισμού
- για τη μη συμμόρφωση σε δικαστικές αποφάσεις, (Μπέκα-Κουλοχέρη)

B) Στην απλή επιτήρηση εντάσσονται υποθέσεις όπου το πρόβλημα για το οποίο διαπιστώθηκε παραβίαση της ΕΣΔΑ, δεν κρίθηκε τόσο σοβαρό. Παραμένουν σε απλή επιτήρηση ως προς την εκτέλεση 105 ελληνικές υποθέσεις και υπάρχουν 9 ακόμη νέες υποθέσεις. Οι βασικές ομάδες αφορούν στην παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, στην παραβίαση της ελευθερίας έκφρασης, του τεκμηρίου αθωότητας ή της αρχής ne bis in idem, παραβιάσεις του δικαιώματος στην ιδιοκτησία, κλπ

3. Ο ρόλος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους στη διαδικασία της εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΔΑ.

Το ΝΣΚ έχει κεντρικό ρόλο στο σύστημα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τόσο κατά την εκδίκαση της υπόθεσης ενώπιον του ΕΔΔΑ, όσο και κατά το στάδιο εκτέλεσης και συμμόρφωσης προς καταδικαστικές αποφάσεις αφού:

A. Ο Πρόεδρος του ΝΣΚ είναι ο Agent, δηλαδή ο εκπρόσωπος της Κυβέρνησης στο Δικαστήριο και τα μέλη του ΝΣΚ είναι οι πληρεξούσιοι που υπερασπίζονται την Ελλάδα στο ΕΔΔΑ παρουσιάζοντας τις εθνικές θέσεις, την εθνική νομοθεσία και τη νομολογία των

εθνικών δικαστηρίων, προκειμένου να αποδείξουν ότι οι αποφάσεις των τελευταίων είναι σύμφωνες και συμβατές με την ΕΣΔΑ και εναρμονισμένες με τη νομολογία του ΕΔΔΑ.

B. Μετά την έκδοση της απόφασης του Δικαστηρίου με την οποία αναγνωρίζεται ότι παραβιάστηκε η ΕΣΔΑ, ο Agent γίνεται κατά κάποιον τρόπο ο εκπρόσωπος του ΕΔΔΑ, στη χώρα. Η απόφαση του ΕΔΔΑ, αναρτάται στο site του ΝΣΚ μεταφρασμένη, και κοινοποιείται σε όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες και αρχές και σε όλα τα Δικαστήρια, προκειμένου να ενημερωθούν οι ενδιαφερόμενοι και να αποφευχθούν παρόμοιες παραβιάσεις στο μέλλον. Στο σχετικό διαβιβαστικό έγγραφο του ΝΣΚ, εκτίθενται οι παραβιάσεις που διαπίστωσε το Δικαστήριο και η αιτία τους, ζητείται δε από τους αρμόδιους, να ληφθούν τα ενδεικνυόμενα μέτρα εκτέλεσης **ατομικά και γενικά**. Εκπροσωπεί όμως ο Agent και τις εθνικές αρχές στα όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης, υποβάλλοντας στοιχεία προκειμένου να αποδειχθεί ότι έχουν ληφθεί όλα τα μέτρα για τη θεραπεία της παραβίασης, ώστε να κλείσει η υπόθεση.

4. Για την εκτέλεση της απόφασης απαιτείται η λήψη ατομικών μέτρων και γενικών μέτρων συμμόρφωσης: Μετά από κάθε τελεσίδικη απόφαση του ΕΔΔΑ που διαπιστώνει παραβίαση της ΕΣΔΑ, η χώρα πρέπει να λάβει **ατομικά και γενικά μέτρα συμμόρφωσης**.

A. Τα **ατομικά** αφορούν στον ίδιο τον προσφεύγοντα, ως προς τον οποίον θα πρέπει να θεραπευτούν οι συνέπειες της παραβίασης της ΕΣΔΑ και να βρεθεί αυτός στην κατάσταση που θα ήταν, εάν δεν είχε μεσολαβήσει η παραβίαση. Όπου αυτό δεν είναι εφικτό, το Δικαστήριο του επιδικάζει δίκαιη ικανοποίηση, για την **ηθική βλάβη** που υπέστη εξαιτίας της παραβίασης και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, αποζημίωση για την τυχόν **υλική ζημία** του. Άλλα ατομικά μέτρα είναι η πλήρης εκτέλεση της εθνικής δικαστικής απόφασης ή η επανάληψη της δικαστικής διαδικασίας στο πλαίσιο της οποίας διαπιστώθηκε η παραβίαση της ΕΣΔΑ.

B. Εκεί όμως που αρχίζουν οι δυσκολίες είναι στη λήψη των **γενικών μέτρων συμμόρφωσης αφού αυτά απαιτούν δραστικές πρωτοβουλίες, αλλαγές στη νομοθεσία, στη διοικητική πρακτική αλλά και στη νομολογία των ανωτάτων δικαστηρίων** της χώρας.

Σύμφωνα με τους κανόνες της Επιτροπής Υπουργών, για την επιτήρηση της εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΔΑ, το αργότερο μέσα σε 6 μήνες από την τελεσιδικία της απόφασης του Δικαστηρίου, τα αρμόδια όργανα του εγκαλούμενου Κράτους και στην περίπτωση της Ελλάδας, το ΝΣΚ, διαβιβάζει στην Ε.Υ. ένα **«Σχέδιο Δράσης»** για τα ατομικά και γενικά μέτρα που σκοπεύει να λάβει η Ελλάδα, προκειμένου να συμμορφωθεί με αυτήν. Η μη συμμόρφωση με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου ή η μη υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης έχει συνέπειες για το εγκαλούμενο κράτος, κυρίως σε διπλωματικό και πολιτικό επίπεδο όπως η έκδοση ενός επικριτικού **Ενδιάμεσου Ψηφίσματος** από την Επιτροπή Υπουργών. (ή ακόμα μπορεί να παραπεμφθεί το κράτος ξανά στο ΕΔΔΑ με το άρθρο 46) Όταν η χώρα έχει πλέον λάβει μέτρα, τα οποία κατά την άποψη των αρμόδιων εθνικών αρχών είναι ικανοποιητικά και θεραπεύουν τις παραβιάσεις που διαπίστωσε το Δικαστήριο, το ΝΣΚ συντάσσει και διαβιβάζει στην Ε.Υ. μία **«Έκθεση Δράσης»** και ζητάει τον τερματισμό της επιτήρησης. Η επιτήρηση τερματίζεται με την έκδοση ενός **Τελικού Ψηφίσματος**, όταν η Επιτροπή Υπουργών διαπιστώσει ότι το κράτος έχει λάβει όλα τα απαιτούμενα μέτρα για τη συμμόρφωση με την απόφαση του Δικαστηρίου.

5. Παραδείγματα συμμόρφωσης σε αποφάσεις ΕΔΔΑ. Η υποχρέωση της Ελλάδας να συμμορφώνεται προς τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ που απορρέει από το άρθρο 46 ΕΣΔΑ, διάταξη αυξημένης τυπικής ισχύος (άρθ. 28 παρ. 1 Σ) και από την ενσωμάτωση της ΕΣΔΑ στη Συνθήκη της Λισσαβόνας δεσμεύει όλες τις εθνικές αρχές (εκτελεστικές, νομοθετικές, δικαστικές).

Στην Ελλάδα, σε νομοθετικό επίπεδο έχουν ληφθεί πρωτοβουλίες και έχουν θεσπιστεί σημαντικές ρυθμίσεις στο πλαίσιο **συμμόρφωσης προς τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ: Έχουμε τροποποιήσει ακόμα και διατάξεις του Συντάγματος : Στην αναθεώρηση του**

2001, λόγω της απόφασης HORNSBY (18357/91) τροποποιήθηκε το άρθρο 95 Σ και θεσπίστηκε η υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφώνεται προς τις δικαστικές αποφάσεις και στη συνέχεια ο νόμος που πρόβλεψε τη δυνατότητα αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου. Επίσης, εξαιτίας της απόφασης *Θλιμμένος* (34369/97), με **ερμηνευτική δήλωση** στο άρθρο 4 Σ., δόθηκε η δυνατότητα εναλλακτικής θητείας στους αντιρρησίες συνείδησης. Εξαιτίας της απόφασης *Τσίρλης και Κουλουμπάς κ* (19233/91), **τροποποιήθηκε η διάταξη του Άρθρου 93§3Σ** επειδή η καταδικαστική απόφαση του ΑΠ δεν έλαβε υπόψη πάγια νομολογία ότι οι μάρτυρες του Ιεχωβά είναι πιστοί γνωστής θρησκείας. Οι αλλαγές αυτές στο Σύνταγμα (όπως και άλλες ουσιαστικές αλλαγές άρθρο 100^Α) σε μεγάλο βαθμό οφείλονται στο ότι γενικός **εισηγητής ήταν ο συντονιστής της σημερινής συζήτησης. (100Α)**

Στην περιορισμένη **αναθεώρηση του 2008** λόγω της απόφασης *Λυκουρέζου* (33554/03) **τροποποιήθηκε το άρθρο 57 Σ, ώστε να καταργηθεί το απόλυτο ασυμβίβαστο της βουλευτικής ιδιότητας.**

Τροποποιήθηκαν επίσης διατάξεις του ΠΚ (άρθρο 137 Α), του ΑΚ (άρθρο 758 για τα σωματεία), του ΚΔΔ (άρθρο 5 για το ne bis in idem), και του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων. Ψηφίστηκαν νόμοι για την επιτάχυνση των εθνικών δικών, για τα Τριμελή Συμβούλια Συμμόρφωσης στα εθνικά δικαστήρια για τον έλεγχο συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις αποφάσεις τους, για τη δυνατότητα επανάληψης των εθνικών ποινικών και διοικητικών δικών καθώς και δικών της εκούσιας δικαιοδοσίας στα πολιτικά δικαστήρια μετά από καταδικαστικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ που διαπιστώνουν παραβιάσεις της Σύμβασης. Δεκάδες θέματα λύθηκαν από το ΕΔΔΑ, η δε εφαρμογή των αποφάσεων του συνέβαλε καθοριστικά στον εκσυγχρονισμό/εκδημοκρατισμό πολλών αναχρονιστικών θεσμών σε θέματα θρησκευτικής ελευθερίας, παιδείας, οικογενειακού δικαίου κλπ

Όμως και ο Έλληνας δικαστής αντιλαμβανόμενος το βάρος αυτό έχει επανειλημμένα ανταποκριθεί στην υποχρέωση συμμόρφωσης: **Το ΣτΕ (2165/2013)** μετά από σχετική

απόφαση του ΕΔΔΑ κλπ έκανε δεκτό ότι δεν δικαιολογείται η μη καταβολή αποζημίωσης σε περίπτωση επιβολής περιορισμών στη χρήση της ιδιοκτησίας για λόγους προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, εκ μόνου του λόγου ότι η θέση του ακινήτου ήταν εκτός οικιστικής ζώνης

Ο ΑΠ (σε εκτέλεση των αποφάσεων Αλβανός κλπ) με την έκδοση της απόφασης, με αριθμό **14/2010 της Διοικητικής Ολομέλειάς του** άλλαξε τη νομολογία του και **προέβλεψε την ευχέρεια του εισηγητή δικαστή** να κάνει τις απαραίτητες προσθήκες ώστε να 'αποκαθιστά' τις ελλείψεις του δικογράφου.

Το ΕΛΣυν (μετά την απόφαση Κοκκίνης) μετέστρεψε τη νομολογία του, ως προς τον προσδιορισμό του χρονικού σημείου έναρξης της παραγραφής του δικαιώματος για αναδρομική αναγνώριση σύνταξης (26/2010).

Θα αναφέρω 2 εξαιρετικά παραδείγματα εφαρμογής της ΕΣΔΑ: Η χορήγηση ασύλου στους 8 τούρκους αξιωματικούς -παρά τις σφοδρές πιέσεις- είναι μια άριστη εφαρμογή της ΕΣΔΑ από τους δικαστές του ΑΠ και του ΣτΕ. Έπαινος όμως αξίζει και δικαστές του Στρασβούργου που με τα ασφαλιστικά μέτρα που διέταξαν δεν απελάθηκαν και μεταφέρθηκαν σε οργανωμένες δομές φιλοξενίας 3 γυναίκες μετανάστριες από την Αφρική που βρισκόταν σε προχωρημένη εγκυμοσύνη...και ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά.

Υφίστανται όμως και περιπτώσεις όπου η νομολογία των ανώτατων δικαστηρίων δεν ακολουθεί την αντίστοιχη του ΕΔΔΑ, με αποτέλεσμα να έχουμε μεγάλο όγκο υποθέσεων, σε επιτήρηση. Για παράδειγμα σε **40 υποθέσεις** θα μπορούσε να τερματιστεί η επιτήρηση και να τεθούν αυτές στο αρχείο αν ο ΑΠ προσαρμοζε την νομολογία του στα εξής θέματα:

- Στην τυπολατρική ερμηνεία λόγων παραδεκτού αίτησης αναίρεσης– **ομάδα υποθέσεων Βαμβακάς** (συν. 7)

- Στα ζητήματα σύγκρουσης της ελευθερίας έκφρασης με την προστασία τιμής/υπόληψης/προσωπικότητας, συν. 12)
- Στην πολύ επιεική ποινική μεταχείριση σε υποθέσεις άσκησης υπερβολικής βίας από αστυνομικούς/λιμενικούς (ομάδα Μακαρατζής, 15 υποθέσεις)
- Στην Άδεια λειτουργίας (μειονοτικών) σωματείων. Η υπόθεση θα συζητηθεί στις 20-3-2020 στον ΑΠ και ελπίζουμε ότι η απόφαση θα ευθυγραμμιστεί με τη νομολογία του ΕΔΔΑ

Μια Παρατήρηση: Προϋπόθεση για να προσφύγει κανείς με ατομική προσφυγή στο Στρασβούργο, είναι, κατά κανόνα, η εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Άρα, από το ΕΔΔΑ κρίνεται κατά πόσο η δικαστική απόφαση ενός ανώτατου δικαστηρίου παραβίασε την ΕΣΔΑ. Θα μπορούσε λοιπόν κανείς, να υποστηρίξει ότι την ΕΣΔΑ δεν την παραβιάζει τελικά ο νομοθέτης ή η δρώσα διοίκηση, αλλά τα ανώτατα δικαστήρια των 47 κρατών μελών, με τις αποφάσεις που εκδίδουν, αφού έτσι ανοίγεται δικονομικά δρόμος για να προσφύγει κανείς με ατομική προσφυγή στο Στρασβούργο. Δεν θα συμφωνήσουμε. Ο έλληνας δικαστής, που δικάζει μάλιστα σε καθεστώς διάχυτου ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, δεν μπορεί να ασκεί μόνιμα πραιτωρικό δίκαιο και να παραμερίζει εθνικές διατάξεις επικαλούμενος την ΕΣΔΑ ή άλλες διεθνείς συμφωνίες. Οφείλει η νομοθετική και η εκτελεστική εξουσία να κάνουν το καθήκον τους, να ασκήσουν τις αρμοδιότητές τους σε αρμονία με τις διατάξεις της ΕΣΔΑ και τη νομολογία του ΕΔΔΑ, έτσι ώστε εάν και όταν φτάσουν οι υποθέσεις αυτές στα δικαστήρια, ο δικαστής να έχει ένα ασφαλές νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί για να εκδώσει την απόφασή του στην κατεύθυνση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

6. Εγγενείς δυσκολίες εκτέλεσης των αποφάσεων ΕΔΔΑ. Παρά τα όσα προαναφέραμε σχετικά με τα βήματα που έγιναν σε νομοθετικό και δικαστικό επίπεδο, εκκρεμεί η

εκτέλεση 186 αποφάσεων. Και, παρότι αυτός είναι **ιστορικά ο μικρότερος αριθμός** ανεκτέλεστων ελληνικών αποφάσεων, παραμένουν πολλές. Γιατί όμως έχουμε τόσες ανεκτέλεστες αποφάσεις; Που χωλαίνει λοιπόν το σύστημα και παρουσιάζεται αυτή η μη κολακευτική εικόνα για την πατρίδα μας;

Τρεις γνωστές παθογένειες:

Παθογένεια 1η: Είπαμε ότι για την εκτέλεση και εφαρμογή των αποφάσεων του ΕΔΔΑ πρέπει να συμβάλουν και να συνεργαστούν και οι τρεις εξουσίες, με αλλαγές στη νομοθεσία, στη νομολογία και στη διοικητική πρακτική. Δύσκολα θέματα. Ας αφήσουμε τη δικαστική εξουσία. Σε επίπεδο Κράτους. Υπάρχει εμπλοκή περισσότερων δημόσιων φορέων οι οποίοι θα πρέπει να συντονιστούν και να συνεργαστούν. Έχουμε πολλές συναρμόδιες υπηρεσίες στα 8 βασικά Υπουργεία που εμπλέκονται σε υποθέσεις παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δηλαδή **Υπουργείο** Προστασίας του Πολίτη, Δικαιοσύνης, Εξωτερικών, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Παιδείας, Εσωτερικών, Οικονομικών και Εμπορικής Ναυτιλίας. Έχουμε τη **γενική γραμματεία** του Υπ. Δικαιοσύνης με αρμοδιότητα τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Τον πρέσβη μας στη **ΜΕΑ Στρασβούργου** για υποστήριξη των υποθέσεων στην Επιτροπή Υπουργών. **Αρχές όπως ο Συνήγορος του Πολίτη**, ως μηχανισμός διερεύνησης περιστατικών βίας από κρατικά όργανα. Και σε όλες αυτές τις αρμόδιες και συναρμόδιες υπηρεσίες, ο Πρόεδρος του ΝΣΚ, ως agent της Κυβέρνησης, προσπαθεί, άλλοτε να λειτουργήσει ενοποιητικά και άλλοτε, ως μοχλός πίεσης για να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα.

Παθογένεια 2η: Εξωφρενικά αργοί ρυθμοί των μηχανισμών αποκατάστασης με ατομικά, αλλά κυρίως με γενικά μέτρα του δικαιώματος που παραβιάστηκε. **Παράδειγμα:** Εδώ και 3 χρόνια περίπου το ΕΔΔΑ μας συμβουλεύει -για τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές- να θεσπίσουμε ένα εθνικό αποτελεσματικό ένδικο μέσο, έτσι ώστε οι όποιες παραβιάσεις να λύνονται στην Ελλάδα. Γίνανε **εκδηλώσεις, σεμινάρια, επιτροπές, συμβούλια, σχέδια διατάξεων** και ταυτόχρονα κάθε χρόνο πληρώνουμε αποζημιώσεις 5.000 με 6.000 σε όσους φυλακισμένους προσφεύγουν στο ΕΔΔΑ

επικαλούμενοι τον υπερπληθυσμό των φυλακών. Πάνω από 1.000.000 ευρώ το χρόνο σε φυλακισμένους. Το ΝΣΚ συνέταξε και παρέδωσε στους συναρμόδιους Υπουργούς(Προστασίας του Πολίτη και Δικαιοσύνης) σχέδιο νομοθετικής ρύθμισης για το συγκεκριμένο εθνικό ένδικο μέσο, για να κατατεθεί άμεσα στη Βουλή στο πρώτο νομοσχέδιό τους. Η θέσπισή του, θα μειώσει τις εκκρεμείς υποθέσεις κατά της Ελλάδας, θα μειώσει τις καταδικαστικές αποφάσεις, θα μειώσει τις αποζημιώσεις που πληρώνουμε.

Παθογένεια 3^η: Η σχετική ρύθμιση ή οι σχετικές διοικητικές πράξεις μπορεί να έχουν πολιτικό κόστος. Εδώ σηκώνουμε τα χέρια. Παράδειγμα και πάλι από τις φυλακές: Πληρώνουμε αποζημιώσεις λόγω υπερπληθυσμού στον Κορυδαλλό. Γιατί δεν γίνονται μεταγωγές των παραπονούμενων πχ στις φυλακές Κορίνθου που η πληρότητα είναι στο 60%; Ή στην Τίρυνθα 58% ή στην Αγιά Χανίων 51% ;

7. Στόχος της Ελλάδας-Τι πρέπει να κάνουμε

Οι μεταβολές που γίνονται σήμερα πλέον σε παγκόσμιο επίπεδο, γεωπολιτικές, οικονομικές, τεχνολογικές, βιοτεχνολογικές, πολιτισμικές, κλιματολογικές, περιβαλλοντικές, μαζί με τη θηριώδη αύξηση των ανισοτήτων και το προβάδισμα του οικονομικού έναντι του πολιτικού και του κοινωνικού, **καθιστούν ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη**, το κράτος να δείξει μεγαλύτερη ευαισθησία στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο της προστασίας συμπεριλαμβάνεται και **η πλήρης συμμόρφωση** προς τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ ως μια έμπρακτη απόδειξη της ενδυνάμωσης των αρχών της χρηστής διοίκησης, του κράτους δικαίου και της ασφάλειας του δικαίου.

Στο Δικαστήριο του Στρασβούργου εκκρεμούν σήμερα 716 ελληνικές υποθέσεις και οι μισές έχουν επαναλαμβανόμενο χαρακτήρα. Ο αριθμός αυτός μπορεί να γίνει διψήφιος με επαναπατρισμό των υποθέσεων. Το ίδιο και οι καταδικαστικές αποφάσεις. Οι

αποζημιώσεις που πληρώνει η Ελλάδα μπορούν να ελαχιστοποιηθούν, (σήμερα πληρώνει 3 με 4 εκατομμύρια το χρόνο) Πως θα γίνει αυτό?

1° Αν θεσπίζαμε-όπως προαναφέραμε- εθνικά ένδικα μέσα ή προσφυγές όχι απαραίτητα ενώπιον δικαστηρίων για τη θεραπεία των σχετικών παραπόνων παραβίασης, θα επιλύαμε με φιλικό διακανονισμό τις διαφορές αυτές και θα λύναμε το πρόβλημα **εδώ, στη χώρα μας**, με τους δικούς μας μηχανισμούς.

2° Αν παρενέβαινε πιο αποτελεσματικά η νομοθετική και η εκτελεστική εξουσία στην κατεύθυνση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3° Αν τα ανώτατα δικαστήριά μας προσάρμοζαν τη νομολογία τους σ' αυτήν του ΕΔΔΑ.

4° Αν βελτιώναμε τους εθνικούς μηχανισμούς για τη γρήγορη και αποτελεσματική συμμόρφωση προς τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ

Η Ελλάδα στις καταδίκες είναι στην πρώτη 8αδα των 47 χωρών. Προηγούνται η Τουρκία, Ρωσία, Ουκρανία, Ρουμανία, Ουγγαρία, Πολωνία. Και στις ανεκτέλεστες όμως αποφάσεις είναι στην ίδια σειρά με 186 υποθέσεις. Πολλές Η Γερμανία έχει 19. Είναι πιο δημοκρατική χώρα από την Ελλάδα η Γερμανία ; η Ισπανία 21. Είναι πιο δημοκρατική χώρα από την Ελλάδα η Ισπανία; Το Βέλγιο 20. Η Γαλλία 32, η Πολωνία 87, η Κροατία 89, και μετά πάμε στις πρώην ανατολικές χώρες : Ουγγαρία 262, Ρουμανία 306 Ουκρανία, με κορυφαίες τη Ρωσία και την Τουρκία.

Συμπέρασμα: Η Ελλάδα, ναι μεν δεν είναι το μαύρο πρόβατο-δεν κατέχει τα πρωτεία στις παραβιάσεις, και στη μη εκτέλεση των αποφάσεων, αλλά ...οι παρέες μας δεν είναι οι καλύτερες. Και αυτό είναι άδικο για τη χώρα μας. Είναι άδικο γιατί? Γιατί η Ελλάδα είναι κράτος δικαίου, είναι μια χώρα ασφάλειας, ελευθερίας και δημοκρατίας και σε αυτό έχει συμβάλει καθοριστικά και η εφαρμογή της ΕΣΔΑ.
